

Nr. 2596/2016
23.05.2016

**Doamnei Raluca Alexandra Prună,
Ministrul Justiției**

Stimată doamnă ministru,

După cum este cunoscut, în spațiul public sunt deseori prezentate și intens dezbătute situații în care persoane aflate în stare de liberare condiționată săvârșesc din nou infracțiuni grave, cu o rezonanță socială negativă deosebit de profundă.

De dată recentă, potrivit unor publicații periodice, în luna ianuarie 2016 o femeie a fost ucisă de către fostul concubin, condamnat pentru omor calificat și liberat condiționat pentru bună purtare. De asemenea, în anul 2015, un bărbat condamnat pentru două fapte de viol și două de omor, după executarea a 21 de ani de închisoare și după acordarea liberării condiționate, a violat și ucis o altă femeie. Tot în anul 2015, un bărbat condamnat pentru tentativă la omor calificat a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de viol, victima fiind sora acestuia.

Climatul de insecuritate socială pe care îl generează astfel de fapte grave, dar mai ales consecințele iremediabile pentru persoanele împotriva cărora sunt săvârșite, reclamă preocupări sporite în direcția identificării unor mecanisme juridice mai eficiente pentru reprimarea și, în egală măsură, pentru prevenirea acestor fapte antisociale de o gravitate extremă.

Având în vedere numeroasele cazuri vizând continuitatea activității infracționale prin săvârșirea unor noi infracțiuni de către persoane care au beneficiat de instituția liberării condiționate, la nivelul Consiliului Superior al Magistraturii a fost realizată o analiză referitoare la posibilitatea interzicerii beneficiului liberării condiționate prin hotărârea definitivă de condamnare, în cazul anumitor categorii de infracțiuni.

În acest context, în ședința din data de 14 aprilie 2016, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii în temeiul art. 38 alin. (5) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, cu modificările ulterioare, a hotărât sesizarea Ministerului Justiției cu următoarea propunere de completare a Codului penal:

După articolul 100, se introduce un nou articol, articolul 100¹, cu denumirea marginală „Interzicerea liberării condiționate”, cu următorul cuprins:

„Art. 100¹ – (1) În cazul condamnării la pedeapsa închisorii pentru o infracțiune săvârșită în stare de recidivă pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare, instanța, prin hotărârea de condamnare, poate interzice posibilitatea liberării condiționate, ținând seama de criteriile prevăzute la art. 74.

(2) În cazul condamnării la pedeapsa detențiunii pe viață pentru o infracțiune

săvârșită în stare de recidivă, instanța, prin hotărârea de condamnare, ținând seama de criteriile prevăzute la art. 74, poate interzice posibilitatea liberării condiționate înainte de executarea a 30 de ani de detențiune.

(3) Este obligatorie prezentarea motivelor care au determinat interzicerea liberării condiționate."

În acest sens, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a apreciat că liberarea condiționată nu dă garanția că cel eliberat nu va mai săvârși o nouă infracțiune, ci doar statuează o serie de măsuri pentru ca, pe timpul executării în acest mod, cel condamnat să poată fi controlat și atenționat cu privire la conduita sa, sub sancțiunea revenirii la un mod de executare cu lipsire de libertate, în cazul în care nu respectă măsurile de supraveghere.

Astfel, în cazul în care instanța pronunță o hotărâre de liberare condiționată care rămâne definitivă, aceasta se comunică penitenciarului și câte o copie serviciului de probațiune și poliției de proximitate, care urmează să întreprindă măsurile necesare privind primirea condamnatului în sistemul de supraveghere pe timpul termenului de supraveghere. Supravegherea condamnatului cuprinde verificarea modului de îndeplinire a măsurilor, precum și a obligațiilor stabilite de către instanța de judecată prin hotărârea de liberare condiționată și se realizează de către serviciul de probațiune sprijinit de organele abilitate, care poate sesiza instanța de judecată despre necesitatea modificării sau încetării unor obligații sau în vederea luării măsurilor legale, când condamnatul nu execută măsurile și obligațiile în condițiile stabilite.

Deși prin noile reglementări penale, legiuitorul a modificat substanțial instituția liberării condiționate, printr-o concepție nouă atât sub aspectul condițiilor de acordare, cât mai ales cu privire la procesul de reintegrare socială a condamnaților, prin implicarea directă a instituțiilor statului (prin serviciile de probațiune) în acordarea sprijinului calificat, realitatea practică dovedește că aceste norme nu își ating scopul în toate cazurile.

Este posibil ca în pofida activităților de reeducare și a îndeplinirii de către cel liberat condiționat a unor măsuri și obligații sub controlul serviciilor de probațiune, până la termenul stabilit pentru expirarea pedepsei, să nu fie realizată întotdeauna reintegrarea efectivă în societate a persoanei condamnate.

Relevante sub acest aspect sunt situațiile în care, în timpul liberării condiționate, condamnații săvârșesc din nou infracțiuni grave, de aceeași natură sau de altă natură decât cele care au atras condamnarea inițială.

Analizând instituția liberării condiționate, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a reținut o serie de caracteristici ale acestei instituții:

a) Liberarea condiționată are un caracter general, ea putând fi aplicată oricărui condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață sau la pedeapsa închisorii, indiferent de natura, durata, gravitatea infracțiunii ori de personalitatea infractorului.

b) Acordarea liberării condiționate urmează unui parcurs individual al pedepsei privative de libertate, instanța de judecată analizând întreaga conduită, comportarea și atitudinea față de pedeapsă, activitatea de resocializare, antecedentele penale și starea de recidivă, liberarea având un pronunțat caracter individual.

c) Liberarea condiționată nu este un drept al condamnatului, ci o vocație a acestuia, acordarea liberării fiind strict atributul instanței de judecată. Caracterul facultativ al acordării liberării condiționate este dat de posibilitatea analizării periodice a condițiilor legale până la îndeplinirea lor, astfel încât instanța să aibă convingerea că cel condamnat prezintă încredere, că în termenul de supraveghere și apoi după expirarea acestui termen nu va mai comite alte infracțiuni.

d) Liberarea condiționată se poate aplica în toate cazurile numai după executarea efectivă a unei părți din pedeapsă în regim de lipsire de libertate. Partea care este executată efectiv poate fi redusă, prin deducerea unor zile considerate ca executate prin participare la programele lucrative și de instruire a celui condamnat. În cazul detențiunii pe viață, condamnatul nu beneficiază de această posibilitate – scăderea zilelor considerate ca executate ca urmare a muncii din timpul executării pedepsei. Acestea pot fi luate în calcul pentru situația în care detențiunea pe viață a fost înlocuită cu pedeapsa închisorii de 30 de ani.

e) Liberarea condiționată are și un caracter revocabil, deoarece în cazul în care persoana condamnată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere și nu execută obligațiile impuse, instanța revocă liberarea și dispune executarea restului de pedeapsă.

Din perspectiva dreptului execuțional penal, în doctrină a fost subliniată o particularitate a liberării condiționate, anume faptul că, în îndeplinirea condițiilor de acordare a liberării condiționate, preeminență au nu aspectele legate de gravitatea infracțiunii pentru care persoana a fost condamnată, de durata pedepsei închisorii și nici chiar dacă aceasta a fost pronunțată în urma comutării detențiunii pe viață, ci aspectele care au în vedere în primul rând conduita condamnatului aflat în cursul executării pedepsei privative de libertate, perspectiva reinsertiei sale sociale și, implicit, atingerea scopului pedepsei, chiar și în această modalitate de executare.

Plenul a apreciat, astfel, că în cazul săvârșirii anumitor tipuri de infracțiuni de o gravitate sporită, se impune reglementarea unor măsuri menite să ducă la realizarea funcțiilor pedepsei – de constrângere, de exemplaritate, dar și funcția socială.

Din această perspectivă, s-a apreciat că poate fi luată în analiză interzicerea beneficiului liberării condiționate prin hotărârea definitivă de condamnare, în cazul anumitor categorii de infracțiuni, săvârșite în stare de recidivă.

Chiar și în cazul în care unii infractori nu se corijează în urma executării pedepselor penale, această măsură ar avea rolul de asanare a criminalității, de a ține departe de societate unele persoane incorrigibile care au comis fapte de o gravitate deosebită ce necesită excluderea din societate pe întreaga durată a pedepsei închisorii la care au fost condamnate.

În același timp, o astfel de măsură ar putea constitui un avertisment suplimentar pentru toți destinatarii legii penale, care, observând constrângerea la care este supus condamnatul, reflectează asupra propriilor conduite viitoare pentru a se abține de la săvârșirea de infracțiuni, altfel riscând să primească o pedeapsă privativă de libertate grevată de riscul de a nu putea fi liberat condiționat, nici chiar în situația unei bune conduite pe perioada executării.

Într-o astfel de abordare, măsura interzicerii beneficiului liberării condiționate prin hotărârea definitivă de condamnare ar trebui luată în cazul unor infracțiuni de o gravitate

ridicată, în considerarea personalității condamnatului, antecedentele penale, circumstanțele faptei săvârșite, importanța valorilor juridice care ar fi lezate în cazul unei recidive, precum și conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal.

Din această perspectivă, Plenul a apreciat că relevante în aprecierea posibilității interzicerii beneficiului liberării condiționate prin hotărârea definitivă de condamnare sunt criteriile de individualizare a pedepsei, prevăzute la art. 74 din Codul penal, care au în vedere gravitatea infracțiunii săvârșite și pericolozitatea infractorului, respectiv:

- ..a) împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;*
- b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;*
- c) natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;*
- d) motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;*
- e) natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;*

f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;

g) nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială."

În cazul săvârșirii unei infracțiuni, instanța fiind singura în măsură să înfăptuiască nemijlocit individualizarea pedepsei, tot instanța este în măsură să aprecieze dacă, într-un caz concret, se impune interzicerea liberării condiționate, având în vedere aspectele ce țin de gravitatea infracțiunii săvârșite și de pericolozitatea infractorului.

În consecință, Plenul a reținut că interzicerea beneficiului liberării condiționate prin hotărârea definitivă de condamnare, se impune a fi prevăzută cu caracter facultativ, în cazul săvârșirii în stare de recidivă a unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare.

Aceste condiții au în vedere, pe de o parte, faptul că săvârșirea cu intenție a unei noi infracțiuni de către o persoană care anterior a mai fost condamnată definitiv pentru o altă infracțiune relevă *pericolozitatea infractorului* prin continuitatea activității infracționale, iar, pe de altă parte, *gravitatea infracțiunii*, pedeapsa de 10 ani sau mai mare fiind prevăzută în cazul săvârșirii unor infracțiuni de o gravitate sporită (spre exemplu, Omorul – art. 188 Cod penal, Omorul calificat - art. 189 Cod penal, infracțiunile cu intenție care au dus la moartea victimei – art. 195, art. 198 alin. (3), art. 205 alin. (4), art. 218 alin. (4), art. 219 alin. (3), art. 236, Traficul de persoane – art. 210, Traficul de minori- art. 211, Violul – art. 218, Tâlhăria calificată – art. 234 ș.a.).

În cazul condamnării la pedeapsa detențiunii pe viață, dat fiind faptul că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, executarea pedepselor cu detențiune pe viață fără posibilitate de liberare condiționată constituie o încălcare a drepturilor prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Plenul a apreciat că ar putea fi reglementată posibilitatea interzicerii beneficiului liberării condiționate mai înainte de executarea a 30 de ani de detențiune.

Prin echivalența acestei durate cu maximul general al pedepsei închisorii s-a avut în vedere evitarea situației discriminatorii în care s-ar afla un condamnat la pedeapsa închisorii de 30 de ani căruia i-a fost interzisă, prin hotărârea de condamnare, posibilitatea liberării condiționate, față de persoana condamnată la pedeapsa detențiunii pe viață, în cazul în care ar

fi prevăzut un termen mai scurt.

Din punct de vedere al dreptului comparat, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a reținut următoarele:

În *Lituania*, instituția liberării condiționate este reglementată în Codul privind executarea pedepselor și funcționează în contextul sistemului de probațiune. O particularitate o reprezintă cele 5 situații reglementate în art. 158, în care nu se poate acorda liberarea condiționată, respectiv: în cazul persoanelor condamnate pentru infracțiuni privind independența, integritatea teritorială și ordinea constituțională a statului; persoanelor condamnate pentru infracțiuni împotriva libertății sexuale a tinerilor; persoanelor a căror pedeapsă cu moartea a fost înlocuită cu detențiunea pe viață, în procedurile de grațiere sau amnistie sau care sunt condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață; persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite cu intenție în timpul detenției sub supraveghere sau în timpul arestului; persoanelor care mai au mai puțin de 3 luni de executat din pedeapsa închisorii.

Potrivit codului penal *slovac*, instanța poate dispune liberarea condiționată a condamnatului care și-a îndeplinit obligațiile, a avut o bună conduită în timpul executării pedepsei, a demonstrat o îmbunătățire a comportamentului său și permite a se preconiza că va avea o bună conduită în viitor. La aceste condiții se adaugă cele privind executarea a jumătate din pedeapsă, iar în cazul infracțiunilor mai grave a două treimi din pedeapsă. Instanța va avea în vedere și aspectele legate de contextul concret al executării pedepsei, inclusiv de penitenciarul unde aceasta este executată.

Pentru infracțiunile foarte grave, cu excepția situației în care pedeapsa aplicată este detențiunea pe viață, pentru acordarea liberării condiționate condamnatul trebuie să fi executat trei sferturi din pedeapsa aplicată. În cazul în care pedeapsa aplicată este detențiunea pe viață, condamnatul poate fi liberat condiționat numai dacă a executat primii 25 de ani din pedeapsă, iar în cazul în care persoana a fost din nou condamnată la detențiunea pe viață acesta nu mai poate beneficia de liberare condiționată.

În Codul penal din *Franța*, în cazul pedepselor cu închisoare sau detenție pe viață nu este prevăzută liberarea condiționată, dar există mai multe măsuri substitutive la pedeapsa închisorii și de reducere a acestora pe timpul executării pedepselor. Poate exista procedura de revizuire a pedepsei după executarea a 30 de ani din pedeapsă.

Potrivit Codului penal *spaniol*, propunerile pentru liberare condiționată sunt formulate după executarea a jumătate din pedeapsă, până la maximum 90 de zile pentru fiecare an de executare efectivă, în afara delictelor de terorism. În cazul persoanelor condamnate pentru terorism sau pentru delikte comise în cadrul organizațiilor criminale, se va înțelege că există un pronostic de reintegrare socială atunci când demonstrează, într-o manieră de netăgăduit, că a abandonat scopurile și mijloacele activității teroriste și a colaborat cu autoritățile, fie pentru a împiedica producerea unor delikte de către bandele înarmate, organizație sau grup terorist, fie pentru atenuarea efectelor delictului său, pentru identificarea, capturarea și trimiterea în judecată a persoanelor responsabile de acte teroriste.

De asemenea, Plenul a constatat că în jurisprudența sa recentă, Curtea Europeană a

Drepturilor Omului a inclus în cadrul tratamentelor inumane, degradante și limitarea sau eliminarea posibilității de revizuire sau de acordare a beneficiului liberării condiționate condamnaților la detențiunea pe viață.

Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că pedeapsa detențiunii pe viață, fără posibilitatea de revizuire în vederea eliberării timpurii/a liberării condiționate, constituie o încălcare a drepturilor omului. Marea Cameră, judecând un apel depus de trei deținuți din Marea Britanie, a constatat că astfel de pedepse contravin articolului 3 al Convenției, care interzice tratamentele inumane și degradante. În cauza exemplificată, cei trei deținuți au fost condamnați la închisoare pe viață pentru infracțiunea de omor deosebit de grav, fără posibilitatea de eliberare anticipată/condiționată.

Potrivit legislației din Marea Britanie, astfel de condamnați nu puteau fi eliberați din închisoare decât pentru motive umanitare, precum boală incurabilă sau alte incapacități severe, prerogativa eliberării timpurii aparținând ministrului justiției în funcție.

Marea Cameră a întors în apel, cu un vot de 16-1, hotărârea primului complet CEDO care respinsese cu 4-3 acțiunea celor trei, dar a adăugat în hotărâre că decizia, deși constată încălcarea drepturilor celor trei, nu trebuie să le dea speranța unei eliberări iminente. Eliberarea va depinde în continuare de evaluarea gradului de pericol social pe care-l prezintă deținuții, a adăugat Curtea în decizie.

Această hotărâre a fost apreciată ca o decizie de impact cu implicații pentru toate țările membre ale Consiliului Europei, în a căror legislație pedeapsa detențiunii pe viață comporta limitări, implicit eliminarea beneficiului liberării condiționate, chiar lăsate la aprecierea instanței.

Față de cele menționate, vă rugăm să dispuneți măsurile pe care le considerați necesare în vederea inițierii demersurilor pentru completarea Codului penal în sensul propus.

Mulțumindu-vă pentru disponibilitatea pe care ați manifestat-o până în prezent pentru a sprijini Consiliul Superior al Magistraturii, vă rugăm să primiți, doamnă ministru, expresia deplinei noastre considerații.

PREȘEDINTE,
JUDECĂTOR MIRCEA ARON

